

LÍŠNÁ U ZBIROHA, okr. Rokycany, Plzeňský kraj

Zaniklý středověký hrad Řebřík

13.–16. století

Význam: Lokalita představuje sídelní komplex tvořený hradem, jeho bezprostředním ekonomickým zázemím a zaniklou středověkou vesnicí.

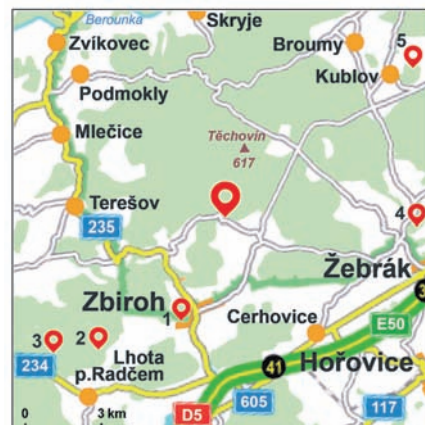
Historie: První písemná zmínka o lokalitě pochází z r. 1318, kdy je v souvislosti s *hradem zmiňován Markvart ze Řebříka, příbuzný pánů ze Žerotína. V průběhu 70. let 14. století se vlastníky hradu stali Habart ze Žerotína a Habart z Dolan. Následně hrad připadl královské komoře a r. 1410 se dostal do zástavy Petru Praseti z Chrástu. V r. 1423 byl zastaven Zikmundem Lucemburským a k r. 1425 je jako majitel Řebříku uváděn Habart z Adlar. V r. 1495 byl hrad z držení Buriana ze Švamberka vyplacen a připojen ke Křivoklátku. Tento rok lze považovat za počátek jeho úpadku, neboť ztratil svůj původní význam.

R. 1506 Vladislav II. Jagelonský přenesl podací právo ke zdejšímu kostelu na držitele statku v Ejpovicích. Do této doby lze patrně klást definitivní zánik hradu a současně také stejnojmenné vsi pod ním. R. 1552 byly ves Líštný, dědina Okrouhlík a řebřícké popluží dány do držení Jiříku Protivci z Entnšlanku, křivoklátskému důchodnímu písaři, který si proto od r. 1570 přidal ke jménu predikát (přídomek) „na zámku Žebříce“ – v té době byl však hrad již nejspíše zpustlý. Výskyt zaniklé lokality v predikátech měšťanů a úředníků na Křivoklátsku a Rakovnicku nebyl po polovině 16. století ojedinělý. Jako poslední majitel hradu byl k r. 1571 zmiňován císařský služebník Václav Ekher; v r. 1607 bylo někdejší řebřícké panství odloučeno od Křivoklátku a pro snadnější správu připojeno ke Zbirohu.

↑ Hradní areál od jihovýchodu. Foto Z. Kačerová, 2014.

➤ Stísněné nádvoří jádra hradu se studnou vylámanou do skalního podloží. V pozadí druhé a první předhradí. Foto Z. Kačerová, 2014.

□ Plán lokality podle Durdík 1977 a Hnízdilová 2006; upravil M. Kuna.

Pod hradem stojí kostel sv. Petra a Pavla (**P**), který původně patřil k zaniklé *vesnici Řebřík. Kostel byl poprvé uváděn v písemných pramenech k r. 1348; jeho dnešní podoba je výsledkem mladších přestaveb.

Popis: Z hradu i jeho někdejšího příslušenství se zachovaly dobře přehledné terénní relikt. Řebřík spadá do okruhu hradů, u nichž tvoří palác hlavní obytnou i obrannou stavbu, přičemž takové hrady patřily v době posledních Přemyslovců k těm nejúspornějším.

Hradní areál, vystavěný na osamoceném skalním hřebenu, rozdělily příkopy na tři části: před čelem nevelkého hradního jádra (**A**) vznikla dvě nepravidelná *předhradí (**B**, **C**). Ani jedno z nich dnes nevykazuje, s výjimkou novověké zvonice (**D**) v západní části prvního předhradí, výraznější stopy zástavby. Za pozůstatek zaniklého, spíše lehčího objektu, přiloženého k obvodovému opevnění, by bylo možné považovat nevýraznou plošinu (**E**), která částečně kopíruje východní hranu prvního předhradí. Na druhém předhradí (**B**) je patrná pouze terénní hrana (**F**), která běží po západní straně a končí zároveň s vnější linií druhého příkopu. S jistou mírou pravděpodobnosti je možné tuto terénní situaci považovat za pozůstatek přístupové komunikace do hradního jádra. Je zřejmé, že předhradí hrála nemalou úlohu v rámci obranyschopnosti hradu, neboť oběma procházela přístupová cesta.

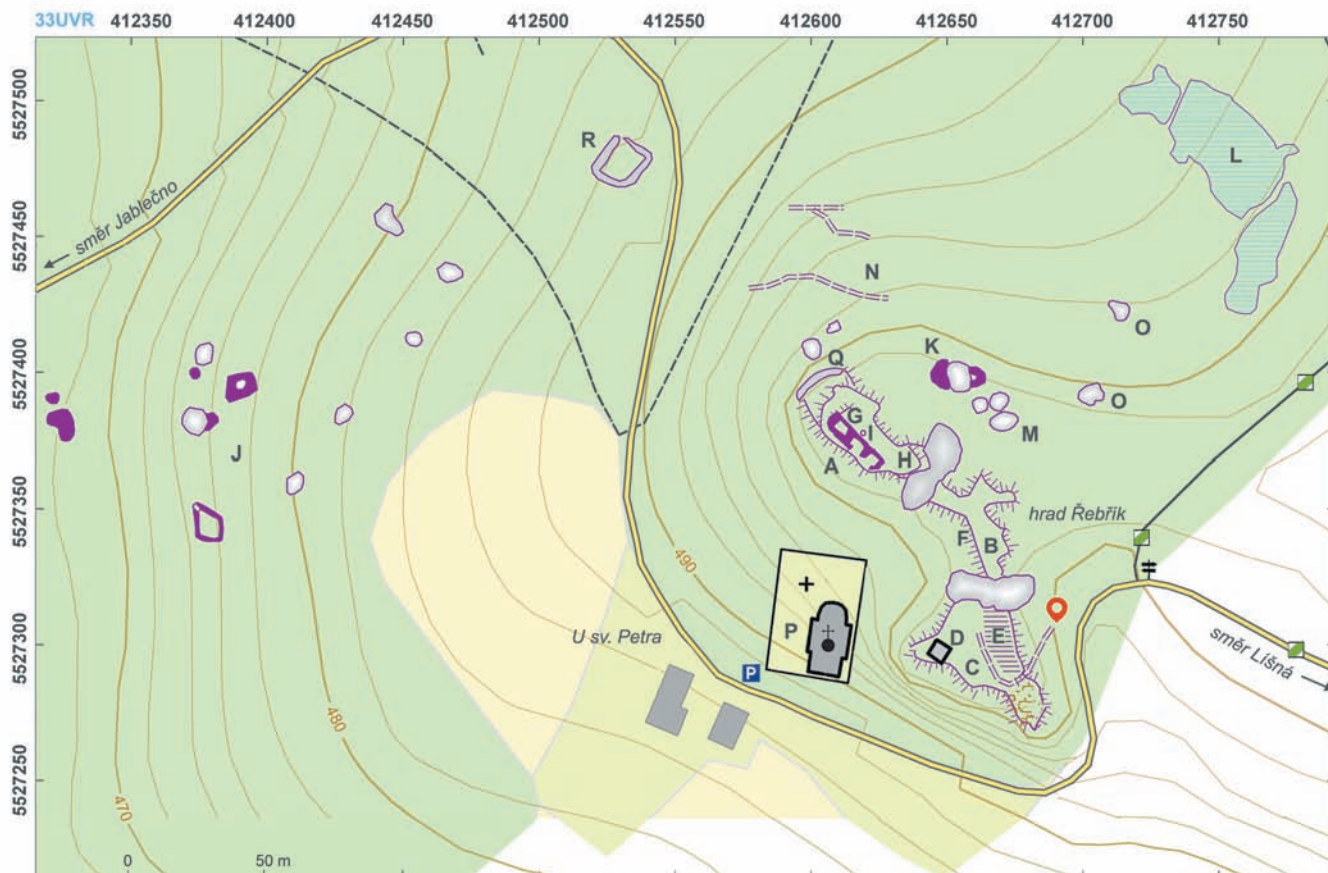
Úzkému, původně téměř obdélnému jádru (**A**) hradu dominovala obdélná podsklepená trojdílná palácová stavba (**G**), orientovaná užší stí-

ovou stranou k druhému předhradí a přístupové komunikaci. Z paláce, který byl vytápěn kachlovými kamny, jsou dnes dochovány výrazné terénní relikt s patrným dě-

lením interiéru do tří prostor a velmi skromné pozůstatky nádvorní zdi. Dnešní nepravidelný obrys hradního jádra vznikl při sesuvu zásypu, jenž přiléhá k vnitřnímu lici severo-

východního úseku zaniklé obvodové hradby. V čele jádra hradu je viditelná hrana (**H**), kterou lze spojovat právě s průběhem obvodové hradby nebo s branou. V prostoru úzkého nádvoří je dochována částečně zasypaná hradní studna (**I**), vylámaná do skalního podloží. Od klesajícího skalního hřebene bylo jádro odděleno dalším, nejméně výrazným příkopem (**G**).

Zaniklou stejnojmennou ves (**J**), která leží na louce západně od hradu, dnes tvoří málo znatelné

*konvexní a *konkávní objekty, nejčastěji kruhového až oválného tvaru. Na většině plochy vesnice se rozkládá pastvina a relikty jednotlivých usedlostí nejsou na povrchu příliš patrné. Zcela na severu se nachází výrazný čtvercový objekt (**R**), který podle vrstvy uhlíků a přepálené *mazanice zanikl požárem. Pozůstatky hospodářského zázemí hradu, mezi něž patří zaniklý hospodářský dvůr (**K**) pod severním svahem hradního jádra, rybník (**L**) a jámový lom (**M**), *datuje objevená keramika do 13. až

15. století. Na povrchu terénu jsou nejlépe čitelné relikty obdélného areálu *poplužního dvora a pozůstatky vodních děl, jejichž prostor je stále periodicky zaplavován srážkovou vodou. Stopy po získávání stavebního kamene mohou pocházet jak z doby existence dvora, tak z období po zániku celého sídlištního komplexu. Kromě těchto terénních situací jsou na lokalitě patrné také pozůstatky zaniklých komunikací (**N**) a další menší, převážně zahloubené ojedinělé objekty (**O**). [jhl]

Literatura: Durdík 1977; Durdík – Frolík 1982; Sedláček 1995; Hnízdilová 2006; Durdík – Sušický 2005.

Navigační bod: N 49°53'30.22", E 13°47'03.78" (vstup z předhradí).

Přístup: Z doporučeného místa parkování před kostelem sv. Petra a Pavla po silnici směrem na Líšnou a u rozcestníku „U sv. Petra“ zahnout doleva k hradu.

Rizika: Žádná.

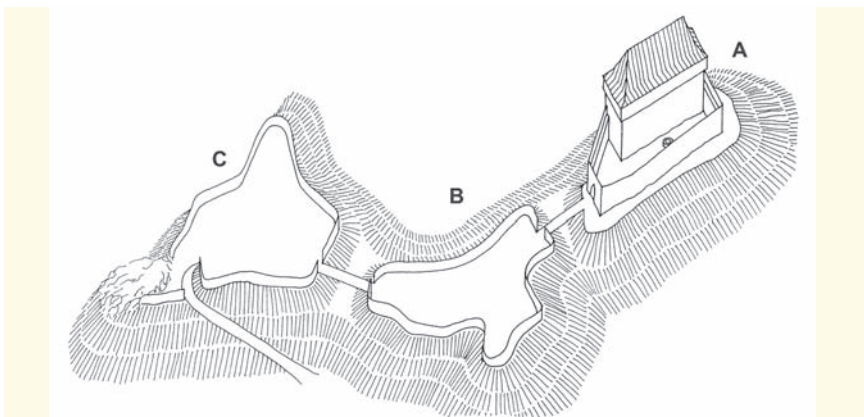
Okolí: [1] Zbiroh (RO), hrad (zámek): N 49°51'30.91", E 13°45'43.08" (4,1 km).

[2] →Drahoňův Újezd (RO), zaniklá středověká ves Rovný (7,0 km).

[3] Drahoňův Újezd (RO), zaniklá středověká ves Cetkov: N 49°50'40.65", E 13°41'14.72" (8,7 km).

[4] Točník (BE), zříceniny hradů Žebrák a Točník: N 49°53'25.97", E 13°53'15.45" (7,5 km).

[5] Kublov (BE), hradiště Velíz: N 49°56'47.39", E 13°53'15.86" (9,6 km).

↑ Terénní relikty zaniklého hospodářského dvora (K). Foto J. Hložek, 2013.

↗ Kresebná rekonstrukce hradu. A: Hradní jádro; B: druhé předhradí; C: první předhradí. Podle T. Durdíka.

→ Zaniklý rybník (L) v zázemí hradu. Foto J. Hložek, 2013.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Čísecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.